

FRANCIJA HUJSKA AMERIKO NA VOJNO.

Francoski kapitalisti bi radi zanetili splošni požar z namenom, da z novo despotično militaristično disciplino zatro delavsko gibanje. Ameriški denar in armada je njihovo zadnje upanje. Angleški delavski "odbor akcije" si je podvrgl Lloydja Georgea. — Ameriški bojni ladji poslani v Baltičko morje!

USODA VARŠAVE JE ZDAJ ZAPEČATENA.

KAJ JE Z MIROVNIMI POGAJANJI V MINUKU?

London, 16. avg. — Zadnje vesti o položaju na varšavski fronti soglašajo, da Varšava mora pasti vsak čas, ako še ni padla v tem času, ko odhajajo to poročilo v tisk. V nedeljo zvečer je bila ruaka kavalerija na najbližnjem kraju komaj še deset milj od mesta. Poljski generalni štab je poročal, da so poljski brambovel zadržali nekatere sovražne konjeniške oddelke na severu, ali kmalu potem je priznal v drugem poročilu, da so Rusi prodrili na dotičnem mestu dva kilometra in vae obrambne pozicije na severu so padle. Štab priznava, da je mesto izgubljeno.

Paris, 18. avg. — Noj rdeči kavaleriji so poplavlili vse koridor med Poljako in Baltičnim morjem in izvršujejo obkrožitveno gibanje proti zapadu. Sovjetska konjenica je okupirala Plonsk, Sierpe, Lipno, Dobryzn, Plock in Vlasogrod ob Viali. Vsa ta mesta leže paralelno z Varšavo kakih 30 milj zapadno. Vzhodno od Varšave so Rusi zasedli Ladowitz, ki se nahaja še južno od Varšave. To dokazuje, da Rusi rapidno zapirajo obroč na jugu, ki oklepa Varšavo.

Berlin, 16. avg. — Zadnji petek so ruske čete vzele Soldau v koridoru med morjem in Varšavo. Francoski major Estard, član mednarodne plebiscitne komisije v vzhodni Prusiji, je vodil Poljake, ki so branili mesto. Po porazu je major Estard pobegnil čez mejo v Nemčijo in zahteval zaščito kot nevtralec, toda Nemci so ga internirali začasno.

London, 16. avg. — Poljska mirovna delegacija je menda dospe-la v splobo zvečer v Minsk. Prva pogostjanja so se otvorila véera-j, toda do pondeljka o polдне še ni bilo znano nobenega uradnega po-ročila o konferenci. Zastopnika ameriške pomožne komisije, ki sta odpotovala s Poljski vred v Minsk, imata nalogo, da se infor-mirata o usodi dveh ameriških letalcev, ki sta izginila na ruski fronti.

London, 16. avg. — Novejša vest iz Varšave se glasi, da se v zadnjem momentu, ko so boljševiki pred vratmi Varšave, pojavil spor med voditelji Poljake. Dmowski, vodja narodnih demokratov, je pretrgal zvezo z vlado in odšel v Poznanj z grožnjo, da zbere sam svojo armado in strmoglavil Pilsudskega, katerega je obdolžil, da je njegova trmoglavost ledila poljake proti

Poznanj je tako napolnjen z begunci iz Varsave in drugih krajev Poljske, da poljski ministri, ki so pebegnili tja, nimajo prostora za vladne urade. V mestu primanjkuje živila. Poslaniki Italije, Danake in Letake so ostali v Varsavi in so izjavili, da se ne bodo selili, čeprav Rusi okupirajo mesto.

Berlin, 16. avg. — "Die Freiheit" poroča, da Francija koncentrirala veliko število vojaštva v okolišnicah dela Nemčije.

Francoski kapitalizem ni sle
in vidi takozvano "rdečo neva
nost" ne samo v Rusiji, temv
tudi na Angleškem in doma
Franciji. Vidi jo v Nemčiji in
vsej Evropi.

lje bil pogled nanje veličastven-

puščenih okoli pol milijona delav-
cev. Drugi podjetniki pa menda
posnemajo tovarnarja iz Detroit-
ta, ki je obljubil brezposelnost
še po končanih volitvah.
Tisti, ki pridejo včas v dotik
s privatnimi interesi v Wal-
(Dalje na 2. strani.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawdale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

CHICAGO 31

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 1-20) poleg valoga inena in naslova pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Posvetila jo pravčasno, da se vam ne uveljavi list.

PRAZNI IZGOVORI.

Obratni podravatelj pennsylvanskega železniškega sistema je podal izjavo, ki ima namen ljudstvu pokazati, da se cene življenskih potrebščin prav malo povečajo zaradi povišane železniške voznine. On pravi, da njegova formula pokazuje, da je cena vsakemu predmetu ali produktu tako malo poskočila, da se komaj opazi. V tej izjavi je prav malo modrosti, kajti znano je, če gre mimo berača, ki sedi ob cestnem jarku in prosi miloščino, sto ljudi, od katerih ima vsak po en desetak v žepu, ki dajo beraču vsak po en cent, se tem ljudem res ne bo dosti poznalo, med tem ko bo berač le nabral en dolar. Ako pa teh sto ljudi gre mimo berača tisočkrat in mu vsakokrat darujejo po en cent, bo teh sto ljudi imelo kmalu prazne žepke, berač bo pa imel njih denar.

Res je, da se draginja ne bo poznala pri enem produktu, če ga človek samo enkrat kupi, ki jo povzroči povišana železniška voznina. Povišana voznina pa ne povzroča samo enega produkta, ki ga človek potrebuje samo enkrat v svojem življenju, ampak podraži vse življenske potrebščine, ki jih človek vsaki dan in skozi vse leto potrebuje za svoje življenje. Zaradi tega se bo stekla zaradi povišane voznine ena milijarda in pol dolarjev v teku enega leta v žepu železniških magnatov, okoli trikrat toliko pa v žepu raznih trgovcev, prekupčevalcev in spekulantov, v ljudskih žepih bo pa za pet milijard dolarjev manj koncem leta.

Stvar ni torej taka, kot jo je narisal obratni podravatelj pennsylvanske železniške družbe, da potolaži ljudstvo, ki že zdaj komaj prenaša nezno draginjo, ampak povišana voznina bo povzročila, da bo v enem letu izgnilo do pet milijard dolarjev iz ljudskih žepov, kajti vsi statističarji, ki se pečajo z nabiranjem statističnega materiala o troških prehranitve, so v tem edini, če se železniška voznina poviša za pet odstotkov, se produkti podraže za pet in dvajset odstotkov. To se po izjavi gospodarskih statističarjev ne zgodi zaradi tega, ker so mogoče trgovci, prekupčevalci in mešetarji slabi ljudje, ampak ker je tak gospodarski zakon, ki učinkuje v današnjem gospodarskem sistemu.

In če obratni podravatelj pennsylvanske železnice misli na ta način odvaliti krivdo od železniških magnatov za podražitev življenskih potrebščin, da kaže na trgovce in industrijalce in pravi, glejte ljudje božji, od povišane voznine odpade le tale drobec na produkt, drugo so pa pribili trgovci in industrijalci, tedaj hoče oprati kožuh, ne da bi ga zmočil, kajti fakt postoj, če bi ne bila povišana železniška voznina, bi se tudi ne podražile življenske potrebščine.

Položaj za oderuhe je izredno ugoden. — V žitnih elevatorjih in žitnicah je pšenica še lanskega pridelka. Žitnice in žitni elevatorji so zvrhani z žitom. Farmerje odganja do žitnic in žitnih elevatorjev, kadar pripeljejo letošnjo pšenico, ker jo ne morejo več spraviti vanje. Vesti s takimi napisi se zdaj lahko skoraj vsaki dan čitajo v ameriških dnevnikih. Na drugih straneh ali pa ravno na tisti strani se pa vrste vesti o ogromnem pridelku pšenice, koruze, ječmena, rži in krompirja. Kaj pa cene?

Če farmar ponudi svoj pridelek na prodaj prekupecu, mu ponudi tako nizko ceno, da farmar drugič prša po ceni, ker misli, da prekupeca ni razumel. Ko mu prekupec pove drugič, kakšna je cena, tedaj šele farmar razume, da je skoraj zastoj garal skoraj leto. Za konzumente so pa seveda ostale visoke cene.

Ko je pričela žetev v Kansasu, je stal bušelj pšenice pri žitnici dva dolarja petdeset centov. Farmerji so pričeli dovažati pšenico in cena je pričela hitro padati. Farmerji so vprašali po vzrokih, ki povzročajo, da padajo cene. "Nimamo železniških voz, da vanje naložimo pšenico", so odgovorili prekupeci. Torej pomanjkanje železniških voz je po izjavi trgovcev in prekupcev ustvarilo ta položaj!

Ljudstvo v mestih se je že veselilo, da padejo živežne cene, ko je čitalo poročila o ogromnem poljskem pridelku. Ali zdaj, ko bi morale pasti cene, pa par besed — železniški vozovi primanjkujejo — skali vse veselje mestjanom.

Vpričo takih transportnih razmer, človek nehoti vzklikne, sreča za nas, da nismo šest let v vojni kot Ru-

sija, ker bi se bilo bati v tem slučaju, da bi ne vozila niti ena lokomotiva po železniških tirih. Kajti, če bodo transportne razmere tudi čez zimo take, kot so zdaj, tedaj si lahko stanovit v mestih že zdaj napravijo sliko, kako bodo trpeli letošnjo zimo.

DOPISI.

Malomarnost družbe povzročila smrt šestih premogarjev; med njimi en Slovenec.

St. Michaela, Pa. — (Levirno poročilo). — V tukajšnjem premogorju, ki je last "Berwin White Coal Co." — prej last "Merchant Coal Co." — se je pri petih 9. avgusta t. l. grozna nesreča, katere vzrok je malomarnost in pobrečnost premogovne družbe. — Ta rov je najglobljeji v tej okolici in je globok do 700 čevljev.

Po končanem delu, ob četrti uri in 15 minut popoldan, so se premogarji vrtili pri glavnem izhodu iz rova pri vpenjanju in po deset ali na vpenjačo, da jih je dvignila iz rova. Ko je bila vpenjača kakih sto čevljev od tal, prileti nasproti z vso silo navzdol vozček, ki udari s tako silo na vpenjačo, da prebije steno in na mestu ubije pet premogarjev, štirje so dobili smrtonosne poškodbe — od katerih je eden pozneje podlegel v bolnišnici — in samo eden je ostal nepoškodovan. — Ob istem času so namreč pri vходу v rov premikali vozček naložene z oporami, kakršne rabijo premogarji in drugi delavci v rovu, da jih spuste v rov. Pri tem premikanju je bil na vpenjen nevelj voznik in kar je še glavno, ni bil nihče vpošen, da bi pazil, da ne pridejo vozčki preveč blizu rova, kar so ob istem času prihajali premogarji z vpenjačo iz rova. Prvi voz, katerega so nameravali poslati v rov, je stal tik ob vходу v rov in ni bil nič podložen ali pripet ob kako stvar. In voznik, ki je premikal te vozove z električno lokomotivo, je na dano znamenje, da naj nastavi lokomotivo, isto pognal še z večjo silo in vled tega sunka ob druge vozove je prvi voz, ki je stal tik pred vходом v rov, zdrčel v rov nasproti ven ideči vpenjači, na kateri je bilo deset premogarjev. Obenem se je vsil še ves les iz naslednjega voza, ki je bil istotako privravljen, da ga polijejo v rov. Ta vozček je priletel s tako silo na vpenjačo, da je prodrl steno in pod vpenjačo in voz je padel na dno rova in trije premogarji, ki so bili grozno razmerjeni in jih je bilo težko spoznati. Na površje so jih spravili šele čez eno uro.

Med ubitimi nesrečniki je tudi rojak Frank Kostelic, član družbe "Sinovi složne domovine" št. 190 SNP, ki je postal žrtve kompanijske malomarnosti v evotični mladosti, star šele 20 let. Tu zapušta žaljode starike, tri brate in dve sestri. Pogreb pokojnika se je vršil pod vodstvom družbe "Sinovi složne domovine" št. 190 SNP in ta pogrebni spred je bil eden izmed največjih, kar jih je še bilo v tej okolici. Pokopan je na katoliškem pokopališču v So. Fork, Pa.

Dva pogreba ponesrečenec sta se vršila 11. avgusta, trije 12. in za enega pa ne vem, kedar se je vršil, ker so mrtvo truplo odpeljali v Cresson, Pa. Razum omenjenega rojaka sta bila ubita tudi dva Poljaka, dva Angleži in en Nemec. En Anglež, ki je bil na isti vpenjači, pa ni dobil niti najmanjše poškodbe.

Ko se je vest o tej neugodi raznesla po okolici, so ljudje kar drveli k rovu in vsaka žena, otrok ali drugi sorodniki, so hoteli vedeti, kaj je s njihovimi dragimi. Najprej se je raznesla govorica, da je ubitih deset premogarjev, kar se je na pozneje izkazalo kot neresnično. Ob rovu so se dogajali pretresljivi prizori: žene in otroci so jokali in klicali očeta, da se je moral tudi kamen nsmiliti. Še celo moškim so prišle solze v oči, ko so gledali ta prizor in videli razmerjena trupa ubitih premogarjev.

Ko bi se ta družba vsaj nekoliko brigala za varnost delavcev, bi nastavila kakega nadzornika, da v rov ob času, ko gredo do k naloženi z lesom prebriže vohda v rov o blazu, ko gredo delavci iz rova. Toda kaj je mar kompaniji varnost delavcev; nji je vse samo ta sveti profit in nima toliko, da bi nastavila kakega delavca pri vходу v rov. — Frank Progar.

Mohomis, Ill. — Naj poročam nekoliko o položaju premogarjev v tej naselbini kakor tudi v državi Illinois v splošnem.

Stavko v tukajšnji naselbini je izzvala kompanija tamsa, ki lastuje premogorje št. 10. ali takozvani "north mine" s svojimi brezobzirnim postopanjem. Družba je namreč kaznovala z denarno globo dva dolarja in pol slehernega premogarja, ki se je udeležil pogreba pokojnega brata Johna Mehinda, ki je padel smrtonozdet od zločinke krogle še do sedaj neznanega morilca. Ko so premogarji 25. junija opazili na svojih plašilnih listkih, da so kaznovani z denarno globo, so delo takoj ustavili oziroma zahtevali, da družba "rta to globo. Toda družba ni hotela o tem ničesar slišati. Nato so se premogarji izrazili, da bo prej mah porastel rov, predno se oni podajo na delo, ako družba ne povrne te vsote, s katero je kaznovala premogarje, ki so se udeležili pogreba pokojnega brata in tovariša. Stavka je pričela in tudi nadaljevala. Za časa te stavke je pa prišel v tukajšnjo naselbino Aleksander Howat, predsednik 14. ali kansaškega distrikta U. M. W. of America ter obdržal v mestnem parku govor. Javno se je izrazil napram vsemu prijočemu občinstvu, da je denar, katerega je družba obdržala kot globo, naravnost ukraden iz žepa delavcev in pri tem rekel, da naj se nihče prej ne povrne na delo, dokler se družba ne izjavi, da povrne ta denar in da se krievica poravnata. In ta govor je zelo vspodbudil vse premogarje do vstrajnosti. Vsa čast temu možu, ki se v resnici nenstransko bori za pravice izkoriščenih premogarjev. — Ko je družba slednjič prevedela, da se rudarji ne šaljijo, je prvega avgusta podala in izplačala denar, katerega je prej obdržala kot globo. Nato so se delavci vrnili na delo.

Z ozirom na splošno stavko premogarjev v tej državi pa opazim v raznih časopisih nasprotujoča si poročila. V več okrajih v južnem Illinoisu se premogarji nočejo pokoriti brzojavnemu pozivu gl. predsednika U. M. W. of America, da se morajo takoj vrniti na delo in da bo potem posebna komisija izravnala sporne točke in določila plačo delavcem, ki sprejemajo dnevno mezdo. Citat sem n. pr. resolucijo, ki so jo odobrili in razposlali na vse podružnice v državi Illinois premogarji v Staunton, Ill., v kateri ostro in določno zavračajo vse kompromisne predloge predsednika Lewisa in zahtevajo izpolnitev vseh originalnih zahtev, katere je osvojila premogarska konvencija v Clevelandu, O., kateri so bili pa potlačeni vsled grožnje prednika Wilsona. Nihče neve, kaj se vse lahko izemli iz tega prihodnjih par tednov. Mogoče izbruhne splošna premogarska stavka po celi državi.

Kaj pa o amerikanizaciji v West Frankfortu, ste že čitali, rojaki? Gotovo ste že čuli. Ravno kar sem opazil v "centur Review" na enem mestu stavek, ki se glasi: "Podivjani Amerikanizem v skupaj." Jas sem temu stavku samo priklinal.

V Denverju, Colo., so se gospodje "stavkolomci" tudi dovolili nekoliko pošaliti na račun sponzorjev enipnod, sponzorjev, da so takole en parkrat ustopili, seveda samo za "špas" med stavkarje misleč, saj so dolučel in je bodo odkurili urnih kraš. Ali da bi spak poduhal te "stavkarske dolgonice", ta žala jih je šele bolj razkačala in marsikateremu stavkoku je sedaj žal, da se je šel z unijskimi "zajci." Čelo gospodje, ki stojijo okoli klepeplazne srajce, ki alihi na ime "Denver Post" so izjavili potem, ko so prilezli iz svojih skrivališč in opazili stanovanje te srajce ves prešetani, da to ni nobena žala več.

Da ne pozabimo, da se za 15. avgusta pripravljajo velike demonstracije Poljakov naseljenih v Zdr. držav v prid obrambe poljske države pred temi grdimi boljševiki, ki hočejo celo Poljsko pohrustati kar tako za en zajutek. Nihče mi ne bo oporekal, ako se izrazim, da je gonila sila teh prirediteljev toista gospoda, ki alihi na ime "poljska šlahta." Ko-

likor je mogoče razvideti iz raznih poročil, ki jih prinašajo časopisi, prede Poljaki že precej trda. Delavci v vseh sosednjih mestih se protivijo prevažati muničijo, katero pošilja poljskim armadam Francija in z fižolom pa ne kaže sreljati. Ja, dragi prijatelji, izgubljeni — so, ker vsa poljska "šlahta" ne more narediti niti ene plinove bombe, da bi ustavila te presnete boljševike, katerih ne more, kakor se kaže ugnati v kozji rog celi svet.

Ali poznate ono vledemokratično vlado v Beogradu? Čika je dovolil, da smejo francoski dihurji izvažati nemoteno svoj izdelek na Poljsko. Bravo "thre cheers," paf, skoraj sem se ugriznil na jezik. No ja, pa saj se bo že pozdravilo do tistega časa, namreč do jeseni, ko bo treba kričati "živijo" Hardingu ali Coxu, ameriškim delavcem pa kazati figo v žepu, ker so tako "patrijotično" volili. — Opaševalce.

Ameriške vesti.

PREDSEDNIŠKI KANDIDAT DEMOKRATIČNE STRANKI USTAVLJEN ZARADI PREJENIH VOZNIJ.

Columbus, O. — Guvernerja James M. Cox, predsedniškega kandidata demokratične stranke, je ustavil konstabler zaradi prebitve voznje iz Wheelinga v Columbus.

Avtomobil, v katerem je sedel Cox, se je približal Joeksonovnu. Drvil je s hitrico štirideset milj v uri. Naenkrat se je pripodil za guvernerjev avtomobilom konstabler na motoreklju in zaklical: "Stojte!"

Šofer je ustavil, konstabler je pa rekel: "Kaj pa vi mislite fantje, da podite s tako hitrico, ali se vam mudi k požaru?"

Šofer je skušal razložiti konstablerju, da je ustavil guvernerja, konstabler je pa dejal: "Me ne prav nič ne briga, kdo je. Dobil sem ukaz, da ustavim ta avtomobil. Vrniti se morate nazaj na sodišče."

"Ne vrnem se," je rekel guverner. "Če hočete me jutri lahko primate v državni hiši."

"Ukaz je ukaz," je rekel odgovoril konstabler. "Vrniti se morate nasej k sodišču."

"Voz," je rekel guverner šoferju, ki je pogljal avtomobil. Konstabler je spremil guvernerjev avtomobil štiri do pet milj in zagljal je številke avtomobilov, ki so sledili guvernerjevemu avtomobilu.

Guverner Cox je bil zaradi dogodka malo presenečen, generalni adjutant Roy C. Layton pa pravi, da je vse skupaj republikanska zarota. Ljudstvo pa pravi, če se guverner ne ravna po obstoječih postavah, ki ima paziti na to, da se postavbe upokujejo, kako naj se pričakuje, da se ho-

do drugi ravnavi po postavah.

Pol ure kasneje se je razbil avtomobil žasnika, ki je sledil guvernerju in prava sreča je bila, da niso ljudje v avtomobilu zadobili hudih poškodb.

SPOMIN, KOMU GRE SPOMIN.

Philippi, W. Va. — Zvezni sodnik Dayton je mrtav. Vest samsnasebi je nedolžna, a delavci se pri čitanju te vesti spominjajo sodnikov dejanj. Vsa človek zapusti za sabo slaba ali pa dobra dela. Sodnik Dayton je zapustil za sabo dela, ki delavce, posebno rudarje, spominjajo na zelo bridke ure.

Sodnik Dayton spada med sodnike, ki je bil vedno pripravljen izdati sodniško prepoved proti delavcem, kadar so privatni podjetniki zahtevali od njega tako uslugo.

Najbolj razglašena je bila sodniška prepoved v zadevi Hitchman Coal & Coke družbe, katere se rudarji in vsi strokovno organizirani delavci, ki se zanimajo za zboljšanje delavskega položaja, prav dobro spominjajo, kajti nasprotniki strokovne delavske organizacije se sklicujejo vprav na to sodniško prepoved, po kateri se delavce prostovoljno odpove legalno zajamčeni pravici in izjavi, da se ne bo pridružil nobeni delavski organizaciji, če ga privatni podjetnik sprejme v delo.

Hitchman Coal & Coke kompanija je prisilila svoje delavce, da so podpisali pogodbo, po kateri se zavestjo, da se ne pridruživ nobeni delavski organizaciji. Ko so se organizatorji rudarske organizacije UMW. of A. razgovarjali

z rudarji o ustanovitvi organizacije, je sodnik Dayton izdal proti njim sodniško prepoved, ki jim je prepovedovala take razgovore. Okrožno sodišče v Richmondu je zavrnilo Daytonovo razsodbo, toda najvišje zvezno sodišče jo je potrdilo proti trem glasovom.

ZAKON ZA VARSTVO DELAVSTVA MORA POTRDIITI SPLOŠNO GLASOVANJE.

Jefferson, City, Mo. — Najvišje državno sodišče je določilo, da se mora zakon za zavarovanje delavcev proti poškodbam dati na splošno glasovanje ljudstvu v potrdilo. Slišnje so glasovi, da bi radi advokatje, ki so imeli lep zaslužek z odškodninskimi tožbami, preprečili ta zakon. Nižje sodišče je odločilo, da na petletji za splošno glasovanje ni bilo dosti podpisov, ker so nekateri umaknili svoje podpise.

SLIKA DANAŠNJIH RAZMER.

Chicago, Ill. — Clyde A. Brown, ravnatelj biroja za strokovno izobrazbo, spada menda tudi med tiste ljudi, ki s polnim želimom in v palašah milijonarjev študirajo današnje socialne razmere. On sicer prizna, da je letos pustilo ljudsko šolo 28.000 otrok. Od teh je zapustilo šolo 19.700 otrok še v teku šolskega leta in se najbrž nikdar več ne vrnejo v šolo. Vzkro, da otroci zapuščajo šolo in odhajajo na težko delo v tovarnah, pa mr. Brown vidi v "visokih" delavskih mezdah. K temu dodaja, da dečki zaslužijo kot sli po \$12, \$15 in \$18 na teden.

Sicer ni javnosti znano, kdo je mr. Brownu natvezil, to bajko, ampak ljudstvo želi, če ima on kaj svojih dečkov, da naj jih u-dinja kot ale, pa se bo kmalu preprical, kakšno mezdo prejema dečki, ki zapuste ljudsko šolo.

Izvedel bo še več, če se potrdi in stoji v delavskega stanovanja in vpraša družinskega očeta, kako visoka je njegova mezda in koliko lašnih kljunov mora preživeti. Izvedel bo, da je "visoka" mezda družinskega očeta primeri z današnjo draginjo zelo majhna in da morajo otroci zaradi tega na delo v nežni mladosti da pomagajo prehraniti svoje mlajše bratce in sestrice.

Kdor hoče študirati socialne razmere, mora zahajati v hiše delavcev. In kadar je dobro prečudiral življenje delavcev, naj pogleda šele v hiše milijonarjev, pa bo videl razliko v življenju delavca in milijonarja, obenem bo pa spoznal svoje zmote.

ODSLUŽENI VOJAKI LASTU JEJO SVOJO TOVARNO.

Vancouver, B. C. — V pred mestu New Westminster so ustanovili dosluženi vojniki kooperativno družbo "The Canada Western Vordage Co." z podpisanim kapitalom 60.000. V tem podjetju so sami dosluženi vojniki izza zadnje svetovne vojne in podjetje je popolnoma na kooperativni podlagi in končni letni dobiček se bo razdelil na enake deleže na vse člane tega podjetja. V upravnem odboru so tudi sami veterani. Vlada je posodila temu podjetju na podlagi zakona za razviti industrije \$200.000 za 20 let.

Ta kooperativna družba je že zgradila tovarno za izdelavo vrvice za farmarje in upa na lep uspeh, ker so kanadski farmarji dosedaj nvažali to vrstico vsako leto iz inozemstva.

PRIVATNI INTERESI PLETEJO BLO ZA DELAVCE.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Streetu, pravijo, da so imeli privatni interesi v načrtu, da odpuste najmanj podlrgi milijon delavcev še pred volitvami, če dobi v starih strankah predsedniško nominacijo La Follette ali kateri drugi, ki bi ugrožal politično moč privatnih interesov v Wall Streetu in ki sovražni milijonarje, vendar je pa še naklonjen "navadnim bogatim ljudem."

Položaj je zdaj ugodnejši za plutokracijo in zli se jim, da Harding prav zanesljivo prodre drugi glasovi se pa razcepijo na Cox, Christensena in druge kandidide, ki se še priglasiyo. Tako sodi plutokracija in zaveda se zmage!

Po zmagi pa upa, da bo imela proste roke in bo ravnala s delavstvom, kakor se ji bo ljubilo. In za to že zdaj groze privatni podjetniki, da po končenih volitvah postavijo delavce na cest!

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Dr. Korošec list za višje davke. Glasilo ministra dr. Korošca piše, da se bodo pobirali v bodoče zemljišni in hišni davki v dinarjih, t. j. štirikratno povišani, in pristavlja, da se pa vendar ne more govoriti o povišanju davka v pravem pomenu besede, ker ni danes dinar še vedno niti od daleč to, kar je bila nekdanja krona. Take prijatelje imajo torej zaslepieni kmetje pri "Kmetijski zvezi".

Številni utopljenici. V dobi vroče kopalne sezone se množe slučajni utopljenec. Na Savi, kamor prihaja sedaj zelo številno občinstvo v mrzle valove hladit vročino, se danes danes dogajajo slučajni, da pridejo osebe, ki niso večje plavalca, v nevarnost utopljenja. Tovariši jih pravočasno se izvelečajo. — Na Basjem brodu pa je utonil mesarški vajenec, 18letni Josip Adamič. Truplo je ležalo vso noč v globlini, v dva metra globokem blatu, tako da je bilo silno težavno izvelečiti na suho, kar so šele dopolne izvršili.

Vojni dobijakarji prosti. Finančni minister je prekladal naredbo o davku na vojne dobijake. Ni znano, kakše tajne seje so pri tem delovale. Gotovo pa bo sedaj država drugod iskala potrebne virov dohodkov, najbrže z novimi in povišanimi davki pri izmozganih malih obdavljenicah.

Kako so klerikalci potegnili žensstvo? Klerikalni časopisi so cele tedne bobnali, da bodo le njih poslanci priborili ženskam volilno pravico in da so vse druge stranke nazadnjaške. Ko pa je prišlo v parlamentu do glasovanja, so klerikalni poslanci umaknili svoj predlog in glasovali vsi za predlog, naj dobe volilno pravico le nad 21 let stari moški.

Ali je res dr. Korošec — oženjen? — "Kmetijski list" piše: Med ljudstvom kroji govorice, da se je dr. Korošec v Beogradu oženil in da se tudi dr. Mohnje pripravlja na ženitev. Koliko je na tem resnice, ne vemo. Vendar mislimo, da so te vesti neresnične, kajti dokler sta omenjena gospodala poslancev oženjena, ob enem katoliška duhovnika, se vendar ne moreta in ne smeta poročiti. Poročiti bi se mogla le, ako bi odpadla od naše vere. Tega pa menda nista storila.

Slovenske gorice uničene. Vsakdo, ki je videl letos krasoto slovenskih gor, nas je lahko zavidal glede bodoče trgate. Letina nam se je obetala takšna, kakršne se ne pomni. Žetev bi bila prvovrstna, sadovniki se predstavljali paradiž, vinska trta, ki je bila lasko leto po peronosperi zelo poškodovana, je hotela letos naš trud za več let poplačati. Toda vse to nam je bilo le v kratko veselje, kajti dne 26. junija, še preden smo pospravili trohice žita ali kaj drugega na varno, je prihrumela strašna toča, ki je obiskala najlepše naše kraje. Toča je bila tako debela in gosta, da je ponekod se tretji dan v kupih ležala. Koruza, ki je bila v bujni rasti, je večinoma posekana do korenin, druga setev je tudi iztolčena do nule, slama je tako zbita, da se ponekod niti ni videla iz ledene odeje. Sadno drevje je otrpelo, ploda, kakor tudi mnogo vejic, vinogradi kažejo še nekaj potolčenih šib brez listja in grozdja. Ker smo imeli lani itak slabo leto, je ljudstvo obupano in ne vemo, odkod dobimo kako pomoč.

V Celju je zažgal mestno hišo na liceah dr. Cezar Bobisut, ki je dr. Cezar boban in ki si domišlja, da je predsednik avstrijske republike, a ga preganja bivši nemški cesar.

Iz Središča ob Dravi poročajo, da so se v okrajni odbor sami izvolili trije kaplani, en župnik in več verižnikov, a le malo kmetov. Zato ni čudno, če so sklenili poslati 300 odstotno okrajno deklaracijo kaplanom itak nič ne prevažajo, župnik in verižniki pa lahko plačujejo. Za kmetake pa se ne brigejo.

V Kamniških planinah se je uletel Valter Jasek.

Toča v Rožu na Koroškem je bila tri dni zapored, t. j. dne 25., 26. in 27. junija, ter uničila skoraj vse poljske prideleke.

Komisije za določitev naših državnih mej pridejo še ta mesec na meje.

Inozemstvo.

Bombažne tovarne na Angleškem počivajo.

London, 16. avg. — Velika depresija je zavladala v Lancashiru. V okrožju Blackburna počiva 27 tovarn za bombažne izdelke in okrog 5000 delavcev je brez dela.

Prodiranje sovjetov v Perziji.

Washington, D. C. — Državni departament je prejel informacije, da perzijske sovjetske armade, katerim daje pomagajo Rusi, prodirajo od juga in severa proti Teheranu brez posebne opozicije. Perzijska vlada je poslala mirovno delegacijo v Baku.

"Francija je ostala brez prijatelja," pravi Anatole France.

Pariz, 16. avg. — Sloveči francoski pisatelj Anatole France je izjavil danes, da je politika francoskih kapitalistov, militaristov in diplomatov ubila prijateljstvo zaveznikov do Francije.

"Naš napuh — je dejal France — naša lakomnost in naša bojna furija je kriva, da smo ostali sami brez prijatelja. Amerika nas je prva zapustila in od versalske pogodbe ni ostalo nič. Sprli smo se z Italijo, zasejali mrinjo do nas v novih državah na jugovzhodu Evrope in končno smo prišli v konflikt z Anglijo, v veliko večji konflikt kot je pa znano našemu ljudstvu. Zdaj smo pripoznali Vrangla in to je krona vseh naših napak.

Edino upanje še leži v delavstvu, posebno v angleškem delavstvu. Proletariat drži v svojih rokah rešitev Francije, Evrope in vsega sveta. Prevzet čustva kliče: "Delavci, naredite mir na svetu!"

Grki so se naveličali vojne v Mali Aziji.

Carigrad, 16. avg. — Grški poveljniki v Smirni so spremenili svoj načrt in ne bodo nadaljevali ofenzive za okupacijo Samsuna v Anatoliji.

Brazilija plačuje nemščim izselencem pot v južno Ameriko.

Berlin, 16. avg. — Zadnji četrtek je odplovalo 428 Nemcev iz Hamburga v Brazilijo na stroške brazilske vlade. Vseh izselencev, katerim je Brazilija plačala potne stroške, je 2500.

Pet ubitih na Irskem.

Belfast, Irska, 16. avg. — V soboto zvečer se je vršila krvava bitka za posest vojaškega letala, ki se je spustilo na tla na polju med Killarneyem in Traleejem. Bitka je trajala tri ure in končno so bili sinfajnovci odpovedni. Eden vojak in štirje napadalci so obležali mrtvi.

Limerick, Irska, 16. avg. — Pri tukajšnjih spopadih na ulici je bil večer ubit konštabel Anthen.

Dublin, Irska, 16. avg. — V nedeljo ponoči so sinfajnovci zažgali voze in barake z vojnimi materiali v Tralleju.

Cork, Irska, 16. avg. — Župan Terence MacSweeney in 65 dru-

gih sinfajnovcev, ki so zaprti v tukajšnjih vojaških barakah, je stopilo v glodovno stavko. Od 11. avgusta se niso dotaknili jedi niti vode.

Bubonska kuga v Parizu.

Pariz, 16. avg. — "Intransigent" poroča, da so se v Parizu pojavili štiri slučajne bubonske kuge. Pasteurjev zavod je storil vse potrebne korake za omejitve bolezni.

Atentat na Venizelosa.

Pariz, 13. avg. — Venizelos, ministrski predsednik Grške, je komaj ušel smrti, ko je stopil na kolodvor v Parizu, da se odpelje v Lyons. Dva mlada človeka sta pričela streljati nanj, toda bila sta v hitu aretirana. Venizelos sta zadeli dve krogli, ena v pleče in druga v bok. Odpeljali so ga v bolnišnico in zdravniki so izjavili, da rani nista nevarni. Napadalec sta biva grški častnika.

Atene, Grška. — Napad na ministrskega predsednika Venizelosa, ki je bil zadnji teden ranjen v Parizu, je rezultat zarote, ki se je skuhala v Švici med pristajali bivšega kralja Konstantina. Zarotniki imajo namen ubiti Venizelosa in pripraviti tla za vpostavljenje Konstantina na grški prestol. Venizelos je rešil življenje jopič iz kovinske mreže, ki ga nosi pod srajco.

Srbi odresali italijansko posadko v Skadru.

Pariz, 16. avg. — Iz Rima poročajo, da so Srbi okupirali Alesovo v Albaniji in odrezali italijansko garnizijo v Skadru od morja. Albanska vlada zahteva, da Italija reokupira Sv. Ivan Medijanskega in Drač.

Belgija noče transportirati francoskega materiala Vranglu.

London, 16. avg. — Iz Brusla poročajo, da je belgijska vlada prepovedala transportiranje večje zaloge streliva, ki je dospelo v Antwerp iz Francije in je namenjeno Vranglu na Krimu.

Dva kralja nosita jekleni jopič iz strahu pred kroglo.

Pariz, 16. avg. — Tukaj se je izvedelo, da nosita angleški in italijanski kralj pod uniformo posebni oklep iz jeklene mreže, ki je spletena iz drobnih veržic in katere ne more prebiti navadna krogla iz revolverja. Grški ministrski predsednik Venizelos ima tak oklep vedno na sebi in zato je bil zadnji teden le lahko ranjen v boku, ko ga je zadelo pet krogel pa pariralem kolodvoru. Najbrže imajo takšne oklepe tudi drugi zavezniški velikaši, ki se boje atentata na ulicah.

Delegatje turških nacionalistov v Moskvi.

Carigrad, 16. avg. — Jurij Čičerin, ruski sovjetski komisar zunanjih stvari, je poslal brazilijsko brzojavko Kemalu paši, predsedniku turške republike v Anatoliji, v kateri mu naznanja, da je Kemalova delegacija dospela v Moskvo in da so se delegatje v načelu sporazumeli s sovjetsko vlado. Poročilo ne pove, glede česa so se spo-

razumeli, toda tukaj se domneva da morda radi armenske meje.

FRANCIJA HUJSKA AMERIKO NA VOJNO!

(Nadaljevanje s I. strani.)

Pravega položaja v Angliji ni mogoče več prikriti. Strašno resnica za francoske militariste je, da je Anglija že pod kontrolo delavstva, ki se izvršuje potom "odbora akcije", obstoječega iz voditeljev vseh strokovnih organizacij in delavskih političnih strank. To je jasno pokazala situacija zadnjega tedna. Lloyd George je naenkrat za mir z Rusijo in pripoznanje boljševiške vlade. Francoski političarji pravijo, da Lloyd George bi bil za vojno, a dušo in telesom, ampak njegova vlada je popolnoma pod kontrolo "odbora akcije", ki dikтира Lloyd Georgeu sleherni korak, katerega je naredil zadnji teden. Angleški proletarijat, ki lahko izvede generalno stavko v 24. urah, je postal absolutni diktator v Angliji. Francoski kapitalisti vidijo v tem "odboru akcije" v Londonu originalni "delavsko-vojaški svet" v Petrogradu, iz katerega so se potem razvili sovjeti.

Delavstvo na Francoskem ni tako močno kot je v Angliji; razpčeno je v več strank, ki se trgajo med seboj, in to izrabljajo militaristi. Ali sadnje dni se poznajuje sblizanje delavskih strank tudi v Franciji. Na protestnem shodu v Cirque de Parisu zadnji petek je bilo navzočih 8000 delavcev vseh strank, ki so manifestirali na ruske sovjete in soglasno sprejeli resolucijo proti vojni. To je tako preplašilo vladarje v Parizu, da se niso upali razgnati tega shoda, kakor so storili z nekaterimi manjšimi delavskimi shodi par dni prej. Francoski kapitalisti vidijo, od katere strani pihva veter.

Zgodilo se pa še nekaj drugega. Angleški delavski voditelji so si vzeli nalogo, da organizirajo francoski proletarijat po svojem zgledu v Angliji. V ta namen so poslali deputacijo v Pariz. Med polnimi delegati je tudi George Anderson, kateremu pravijo "angleški Lenin". V Parizu se govori, da francoska vlada ne bo pustila angleške delegacije na francoska tla. Toda to je postranska stvar. Osebe niso nič, ideja je vse — in ideja se je že utrdila na Francoskem.

London, 16. avg. — Delavski "akcijski odbor" je danes ponovno predložil angleški vladi zahteve delavstva, da se morajo britske bojne ladje takoj umakniti z Baltika in Ornega morja in da mora Velika Britanija pripoznati rusko sovjetsko vlado. Lloyd George je odgovoril odboru, da angleška vlada ne stori ničesar, dokler ne vidi izida rusko-poljske mirovne konference v Minsku.

Slovenska Narodna

Podporna Jeklenka.

Ustanovljena 6. aprila 1904.

Letnik 27. Junija 1907 v št. 111. l. 111.

GLAVNI STAN: 287-55 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izredni odbor.

UPRAVNI ODSEK.

Predsednik: Vincent Cahlan, predsednik Anton Hrust, Box 146, Coonburg, Pa., zbiratelj gl. tabele Mark Turk, tabele lokalnega oddelka Ford Burget, zbiratelj gl. tabele Frank & Tveder, upravljatelj gl. tabele Filly Gellan.

POROČNI ODSEK.

John Underwood, predsednik, 408 Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenka, Box 278, Baraboo, Wis., Jos. Sedlak, Box 428, Smithton, Pa., Frank Smerek, 2800 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

SOLNIŠKI ODSEK.

OKREDNIJE OKROŽJE: Paul Burger, predsednik, 287-55 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. VZHODNO OKROŽJE: Rudolf Pisterich, Box 454, Bridgeville, Pa. Anton Rodich, Box 73, West Haven, Pa. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sulzer, Box 104, Green Knoll, Pa. Jos. Koller, Box 248, Gilbert, Ill., za odgovornost.

Nadzorni odbor.

Matt Petrovič, predsednik, 1817 Waterlee Rd., Collingswood, Ohio, Jakob Ambrosi 418 Pierce St., Evelyn, Mass.

Tiskovni odbor.

Vincent Cahlan, John Underwood in Matt Petrovič.

Zbirateljski odbor.

FREDERIK: Frank Alch, 5124 So. Cleveland Ave., Chicago, Ill. John Trill, Box 181, Leavenworth, Pa. Jos. Ovan, 243 Eastwood, Detroit, Mich. Jos. Blah, 5101 E. 22. St., Cleveland, Ohio. Mary Glevik, 1864 So. Ruston Ave., Chicago, Ill. VARNOSTI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Ken, 2802 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": Jos. Petrovič.

POZOR! — Korespondenca s gl. uredništvo, ki dolga v glavnem uradu, se vrši tabele.

VSA FIRMA, ki se nanaša na posle gl. uredništva se pošilja na naslov: Predsedništvo S. N. P. J., 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE SOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVJE: Solniška tabele S. N. P. J., 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DEJAVNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. uredništva pošilja na naslov: Posiljate S. N. P. J., 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S SLAGANJSKIMI POSILJI se pošilja na naslov: Slaganjske S. N. P. J., 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede posiljanja v gl. uredništva pošilja na naslov: Jos. Petrovič, predsednik nadzornega odbora, 1817 Waterlee Rd., Collingswood, Ohio.

Vsi prihodi na gl. posiljate pošilja na naslov: Jos. Underwood, 408 Hay Street, Springfield, Ill.

Vse pritožbe proti posiljateljem pošilja na naslov: Jos. Petrovič, predsednik S. N. P. J., 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namizni, očitni, naročeni in očitni, vse, kar je v zvezi s glavnim letnikom, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 287-55 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ŽELITE LI?

Ako želite

Poslati denar v staro domovino. Fotografirati v stari kraj. Dobiti svoje in starega kraja.

tedaj obrnite se na našo državno banko, katere obavlja vse bančne posle že nad 35 let v najlepšem redu, pri nas dobite najboljšo postrežbo.

Denar poslan potem naše banke je izplačan v starem kraju v roku treh tednov. Za pošiljanje denarja na hranilnice v stari kraj vam preskrbimo hranilno knjižico v najkrajšem času.

Mi zastopamo vse parobrodne družbe, ter lahko odpravimo naše potnike na vsaki črti, ki si jo sami želijo, brez vsake zadržanosti v New Yorku. Mi preskrbimo našim potnikom potne liste in vse potrebne listine BREZPLAČNO. Nadalje obhajamo vse notarske posle kot polnomočne spiser in potrdila.

NEMETH DRŽAVNA BANKA sprejema denar tudi na hranilnice na tekoči in koristnosni račun, ter plačuje obresti. Vložite vaš denar v našo hranilnico in postanite neodvisni. Najpovoljnejše cene.

Pridite osebno ali pa nam pišite na

NEMETH STATE BANK

10 East 22nd St. New York, N. Y.

Jugoslovanski bančni zaved.

POTNIŠKA AGENTURA

odpremanje potnikov v staro domovino s jamstvom, hitro in najceneje. Na isbero so vedno prostori na vseh odhajajočih parnikih. Posebni uradnik pomaga pri dobavi potnih listin, katere se dobe v 24 urah. Kovečki se zavarujejo tako da grede s potnikom garantovano do njegovega mesta.

DOBAVANJE POTNIKOV

iz stare domovine v Zedinjene države s garancijo: ako ne pridejo se denar vrne. Posebni uradnik se nahaja v Evropi, kateri preskrbuje vse potrebne listine v zvezi s potovanjem; v starem kraju imamo tudi posebnega potovodjo, kateri spremlja potnike na potovanju.

BANČNI ODDELEK. NAKAZNICE.

Prodaja denarnih nakaznic po najcenejših dnevni cenah, katere se nakazujejo na vse večje bančne zavode v Evropi in na vse banke v stari domovini. Izplačevanje je najceneje, kakor hitro se nakaznice predlože dotičnim bankam. Money order, pošiljanje denarja, v katerikoli kraj stare domovine pod garancijo. Vi dobite pisemno potno potrdilo, podpisano po človeku, kateremu pošljete denar.

VLOŽNE HRANILNE KNJIZICE.

Posiljanje denarja na hranilnice v domovinske hranilnice in dobava hranilnih knjižic v roku dveh mesecev pod jamstvom.

PRAVNI ODDELEK.

V tem oddelku so nameščeni starokrajški odvetniki, kateri izvršujejo vsakovrstne pogodbe, prepise posvetov, poslednje volje, tirjave in vse ostalo za domovinske vlasti.

HOTEL.

Posebni hotel s udobnimi sobami, šitalnico in vsem drugim je na razpolago potnikom; tu so nastanjeni samo potniki Zarova banke. Na premisljajte, temveč kadar potrebujete navetov, obrnite se k Valemu.

HENRY C. ZARO, BANKIR

20 Cooper Square, NEW YORK CITY.

VABILO NA VESELICO,

katero privedi

Društvo "Triglav" št. 82, S. N. P. J. v Johnstown, Pa., v "Slovenskem delavskem domu", dne 21. avgusta, t. j. ob 7 uri zvečer.

Uljudno vabimo vsa društva in vse posamezne rojake in rojkinje domače in tujne, da se udeležijo te naše zabave v obilnem številu. Na programu je mnogo zabave in za plesalce bo skrbela izvrstna godba, sodeloval bo tudi dramatični klub in na željo članstva uprizarili igro "Tri sestre", iz prijaznosti do društva bo sodeloval tudi pevski zbor "Jugoslavija".

Vstopnina za moške je 50c, ženske in otroci so prosti vstopnine.

Za točno in vsestransko potrebo bo skrbel na to izvoljeni odbor.

Torej na svidenje dne 21. avgusta vsem milice ODBOR!

AKO ŽELITE DORITI SVOJCE, sorodnike in prijatelje iz domovine v Ameriko po nizki ceni; POSLATI DENAR HITRO in po najnižji ceni; POTOVATI V STARI KRAJ po najkrajši črti, tedaj se obrnite na

EMIL KISS BANKIR

123 Second Ave. New York, N. Y.

Prodajam parobrodne listke iz domovine v vse kraje v Ameriko. Izdelujem vse notarske posle in potrebne spise za dobavo svojcev. Potnikom v stari kraj preskrbim potne liste in računam le konsularne pristojbine.

Henrik Driesmans.

Pradobni človek.

Opis načina življenja, jezika in kulture predgodovinskega človeka v Evropi in Aziji.

(Prosto prevel P. B.)

OSMO POGLAVJE.

Verstvo in socialno življenje pradobnega človeka.

(Nadaljevanje.)

Orodje in bogoslužje je bilo oni faktor, ki je takorekč sililo človeka, da je napredoval fizično in duševno. Hotelo zadovoljiti same sebi in bogovom, je vedno stremelo na nekaj boljšim, ugodnejšim, popolnejšim, se je njegov razum razvijal in tako je napredoval korak za korakom. Toda pri tem je postal zopet suženj v duševnem ožiru, ako se ne telesno. Predstavljal si je, da je odvisen od gotovih bitij, katere takorekč ni videl in ne telesno čutil, in te je hotel zadovoljiti. In ravno to odvisnost so izrabili nekateri in smatrali so se za nekaj višjega akoravno ne še tako popolnega kot ena skrivnostna bitja, katere je človek oboževal, toda nekaj višjega kot pa človek sam. Z raznimi zvijačami so postali posredovalci med bogovi in človeštvom, bili so takozvani duhovni, ki so posredovali med ljudstvom in bogovi. To svojo službo in zaupanje, katerega je imelo ljudstvo vanje, so znali izrabiti v vsakovrstne namene. Da znajo obdržati z bogovi, slabimi in dobrimi, ljudstvu prijaznimi in sovražnimi, so si pripisovali posebno moč in jo tudi izrabili kjerkoli jim je le služila v dosegu svojih namenov. In ker duhovniki niso imeli nobenega drugega opravila, ker so dobili vse, kar so hoteli od ljudstva samega, bodisi v darilih ali so si pa pridržali darove, katere so darovali bogovom, so vedno razmišljali, kako bi se bolj privežali ljudstvo na sebe, kako bi se bolj povzdignili svojo moč. Prišli so z nekakimi obredi, ki so bila ljudstvu nerazumljiva, katere si niso mogli tolmačiti, in smatrali so jih za čarovnike. Ker so imeli dovolj

časa, so pričeli razumovati tudi razne naravne pojave, kot grom in blisk, vedeli so, kdaj bo padal dež ali toča in sneg, česar druga ljudstva niso mogli tolmačiti. Vse to jim je dobro služilo, da so lahko držali ljudstvo takorekč na verigi. Ako ljudstvo ni bilo mirno in je pričelo groziti, so duhovni takoj pričeli klicati na pomoč razne bogove in velikokrat se jim je posrečilo podvreči ljudstvo s pomočjo navadnih naravnih pojav. Da so zopet potolažili jezne bogove, ker so vsak naravni pojav tolmačili za jezo bogov, so morali prinesti razna darila in žrtve, s čemur so se duhovni zopet okoristili. Ako so imeli duhovni kakšnega velikega sovražnika, so enostavno rekli, da so bogovi ne bodo toliko časa potolažili, da žrtvujejo tega in tega človeka. Ljudje so raje žrtvovali enega človeka, kot da bi bili vsi kaznovani, kot so jim grozili duhovni.

Najprvo so bili duhovni tudi poglavarji ali vodje raznih narodov in ljudstev. Izvrševali so vsa opravila, verska in druga opravila. Toda kmalo je nastala posebna kasta duhovnikov, ki so opravljali samo verske obrede in za poglavarja posameznih ljudstev so si narodi sami izvolili najspodobnejše iz svoje arede. Toda duhovni so si znali klub temu obdržati vrhovno oblast in ako so hoteli poglavarji obdržati na stališču, katerega so zavzemali, so morali biti prijazni z duhovniki, ako ne, so kmalo postali nepriljubljeni pri bogovih in izgubili svojo moč.

V pradobi so bili duhovniki tudi edini, ki so se pečali z znanostjo, toda ne raditega, da bi pospešili napredek ljudstva, ampak s svoje lastne namene. Tako vemo, da so bili perzijski in babilonski duhovniki ali kakor so jih tam nazivali, magijci, prvi, ki so se pečali z zvezdomanstvom ali astronomijo, kar jim je zelo dobro služilo, da so obdržali najvišjo moč v državi. Isto opazimo tudi v starogrški zgodovini, rimski in sploh pri vseh narodih. Duhovniki so bili tudi prvi, ki so se pečali z zdravilstvom in plemenkami ali pisavo. Sploh so bili pradobni duhovniki prvi, ki so se pečali z izobrazbo. In to je ostalo še dolgo

vrsto let, stoletja po Kristovem rojstvu.

V prvem poglavju smo tudi čitali, da je bila naprava ognja umetnost, ki jo pračlovek ni mogel razumeti in mu je bilo vse nepojmljivo. Ta umetnost je bila pa umiliva duhovnikom, ki so oženj napravljali in to umetnost tudi skrbno čuvali in jo oddajali samo onim, katerim so sami hoteli. Iz tega opravila, naprava ognja, se je razvil ves kult ali vera in je podlaga vsem današnjim veram, ker so hoteli prvi duhovniki. — Nadalje smo tudi razvideli, da je bil prvi kovač, dotični, ki je znal delati orodje in orožje iz kovin, nekaj polbog, neko nadnaravno bitje, katerega je vse častilo in so tudi vsi imeli strah pred njim. — V pradobi je bil duhovnik in umetnik ena oseba in umetnost in verski obredi je bilo eno in isto opravilo. Vsaka iznajdba je bila dar bogov in so vse častili po božje. V starogrški mitološki pravljici čitamo, da so dobili nekateri junaki svoje orožje naravnost od bogov in da so vse orožje iz kovin izdelovali bogovi. Iz tega se razvidi, da jim je bila umetnost izdelovanja orožja iz kovin nepojmljiva in da so dotičnega, ki je koval orožje, smatrali za polboga.

V prvem poglavju smo videli, da je bila naprava ognja podlaga vsem veram in da je bil oženj za prebivalce severnih krajev popolnoma drugega pomena kot pa za prebivalce južnih krajev. Oženj je bil prebivalcem severnih krajev popolnoma drugega pomena kot pa za prebivalce južnih krajev. Oženj je bil prebivalcem severnih krajev edini in najboljši prijatelj, ker jih je grel pred ostrim mrazom. In dobili so tudi gorkoto od solca, katerega so smatrali za nebeški oženj. Toda v letu imamo mnogo izprememb z ozirom na gorkoto solca, pomlad, poletje, jesen in zimo. Poleti solce bolj greje kot spomladi ali jeseni in pozimi pa sploh ne daje nobene gorkote. Pradobni človek je vse to spravil v svoji fantaziji v zvezo in al je te spremembe tolmačil tako, da je bil večni boj med solcem, katerega so vedno vpodabljali kot devico, in podzemljakimi bogovi, ki so ji bili nasprotni in katero so ugrabili, toda

osrečilo se ji je ubežati. To najdemo v vseh starogrških, rimskih in drugih mitoloških pravljicah, edino s tem razločkom, da je ta bog drugače opisan in da nastopajo druga imena bogov, ki so bila zapletena v ta boj.

(Konec prihodnjič.)

Terorizem od vseh strani zlomil jeklarsko stavko.

(Nadaljevanje.)

Nek profesor v Pittsburghu se je izjavil, da je jeklarska indust. popolnoma militarizirana. Da je to resnica, se razvidi iz naslednjega: Prvi znak militarizacije je napredovanje delavcev: Kdor je dalj časa v tovarni, je prvi, da dobi višjo "šaržo". Vsek delavec vedno komaj čaka, da dobi boljše delo in maršakeri je na vrsti, da napreduje, toda jamčiti mu ne more nihče, da bo "ke" da avanziral. Sistem je tak, da imajo le starejši delavci prednost. Toda delavec, ki se je le količkaj zameril svojem predlavelu ali kakemu drugemu kompanijskemu uradniku, ne bo nikdar napredoval. Ako je kak delavec osumljen kot agitator, ali da dela "nemir" med svojimi tovariši, ne bo nikdar napredoval, pa če se magari tudi postavi na glavo in je vedno v zadnji vrsti, dočim drugi manj zmorni napreduje. Splošno se le malo ozirajo na isurjenost, ampak, kdor je "boljši" in "pokornejši" ta pleza po lestevih.

Omenjemo je tudi že bilo, da postanejo nekateri delavci delničarji podjetja, da kupijo delnice; poleg kolpanja dovolj tudi nekatere nagrade koncem vsakega fiskalnega leta, in da je nastalo nekaj pokojninskih skladov. Vse to je za popolnoma pod kontrolo kompanije same in delavci nimajo prav nobene kontrole nad tem. Ako ima kak delavec kako pritožbo, tedaj mu takoj odgovorijo kompanijski uradniki, "saj si tudi ti delničar tega podjetja in misliš, da ne nameravaš škoditi podjetju samemu s tem, da bi napravil kake neprilike; ta tvoja pritožba lahko škoduje podjetju." Veliko delavcev ima v najemu kompanijske hiše, kupujejo vse svoje potrebščine v kompanijskih prodajalnah, dobijo tudi gotove vrate posojila od kompanij, kupijo delnice, plačujejo v pokojninski sklad, katerega upravlja družba. Na ta način so popolnoma pod kontrolo jeklarskega trsta. Ako tak delavec želi imeti kak dan prost, da se odpodije od dolgih in napornih delovnih ur, mora ponotno prositi svojega bosa, od katerega dobra volje je vse odvisno, ali dobi en dan prost ali ne. Poleg tega ga pa še vedno opominjajo na vse mogoče dolžnosti, katere ima napram kompaniji.

Vsa jeklarska industrija počiva na veliki masi neizučeni delavcev. Na vrhu te delavske piramide so izučeni delavci, katerih je relativno zelo malo število. Nato sledi večje število napol izučeni delavcev in popolnoma na dnu je pa največje število neizučeni ali navadnih delavcev. In vsa ta masa delavcev, neizučeni in polizučeni delavci, zelo sovražijo dolge delovne ure, nizko plačo in avtokratično postopanje predlavela v tovarni.

Med najslabše plačanimi, najbolj izkoriščanimi in zatiranimi delavci so pa inozemci; Slovenci, Poljaki, Srbi, Hrvati, Rusi, Grki, Madžari, Židje, Rumuni, Turki, i. dr. In devetdeset odstotkov teh delavcev opravlja privraket v svojem življenju tovarniško delo. Plača je majhna, ure dolge in komaj preživijo sebe in svojo družino. Prihraniti ne more ničesar. In tako se pripeti, da ti delavci se ne brigajo toliko za plačo ali delovne ure kot pa za to, ako je obrat ustavljen v tovarni, v kateri so vposeljeni, ker dobro vedo, da bodo pri izmed vseh delavcev, ki bodo postavljeni na ceno. Ne brigajo se toliko niti za svoje zdravje, ampak le za to, da bodo imeli delo, da vsaj malo zaslužijo, da se morajo vzdržati pri življenju. In predlaveli in bosa je tudi dobro vedo, vsled tega so ti delavci tudi najbolj zatirani in izkoriščani. Ako je delo izredno naporno in umazano, ga dobijo ti delavci. S temi delavci postopajo na najbolj vurovi način in preganjajo jih sem in tja kot kako nemo živino. Ako izostane od dela le en dan, je takoj odstavljen: ako pride le za eno minuto prepozno na delo, ga po končanem delav-

niku največkrat pridržijo za dalj časa, naložijo mu najnapornejše delo, ne da bi mu za to kaj plačali. Ako je bolezen v njegovi hiši ali na kak drug način zadržan od doma, so največkrat zaman vsi njegovi izgovori in opravilke. Ako ga predlavelce šikanira ali kak drug njegov tovariš ali da se mu drugače godi krivica, se ne more nikamor obrniti, da bi dobil zadoščenje. Ko je vposlen več let v jeklarski industriji in da bi ne zgubil dela, se trudi in gara kolikor mu le dopuščajo moči, skuša zadovoljiti vse predlavelce in bosa in se vsled tega privadi marsikakemu delu, bi marsikateri misli, da bo napredoval. Toda na svojo žalost opazi kmalo, da je on med onimi, kateri so najmanj vpoštevanji v celi delavnici, kajti on ni "Amerikanec", on je inozemec in dotično delo ni za "honky" in ako bi rad imel pojasnilo, zakaj je zapostavljen in izrazi ponižno to željo, dobi odgovor: "To delo ni za umazanega 'honky', ti ga ne moreš imeti. To delo je samo za 'Amerikanca'."

On ne more zamenjati svoje narodnosti, ne more zamenjati svojega bosa. Kot zaklet je vedno na enem in istem mestu, priklenjen je na eno in isto delo. Toda "amerikaniziral" se je pa kljub temu. Spoznal, je, da je tudi človek, da je tudi upravičen do boljšega življenja, vsaj življenja, kakorino se spodobijo človeka in vsled tega zahteva boljše plačo in krajši delovni čas.

Ne mara biti niti več "umazan honky", kakor so ga vedno nazivali njegovi predstojniki, kajti videl je, da opravlja ravno isto delo, kot "Amerikanec", da njegovo delo je ravno toliko vredno kot ono, ki ga je naredil "Amerikanec" in da vestneje opravlja svoje delo, kot kak "Amerikanec". Toda spoznal je tudi, da mu je nemogoče radi uvedenega sistema kdaj priti do dela, ki je poverjeno Amerikanom. Kdaj mora na delo in kdaj z dela je odvisno od parne piščalke; kolika je njegova plača je napisano na uradni deski in ako ima kake pritožbe ali prošnje, so mu vrata zaprta. In kdo bi se potem čudil, ako se je končno le vzbudil odpor teh delavcev, proti celotnemu sistemu in da so unižali organizatorji našli desetstisoč delavcev v jeklarski industriji, ki so bili vsi za stavko, da se zruši ta sistem in vpelje novi, bolj človeški, v katerem bi imeli vsi delavci ene in iste pravice brez razlike na narodnost ali jezik. Vskozvani "Amerikanec" so bili še kolikor toliko zadovoljni s tem sistemom, ker so imeli vsaj nekatere pravice, "hunky" pa sploh nobenih. In ko je bila stavka kopčana, so ostali ti delavci v ravno istem položaju, kot so bili pred stavko in ne bo prav nič čudnega, ako zastavkajo ti delavci še enkrat.

V tem poročilu, ki ga je izdala komisija "Medsekervenega svetovnega gibanja", je tudi v celoti zgodovina narodnega komiteja za organiziranje delavcev v jeklarski in železarski industriji, katerega predsednik je bil John Fitzpatrick v Chicago, ki je na domstih Samuel Gompersa, in William Z. Foster finančni tajnik. Uradniki drugih 24 mednarodnih unij, ki so pridruženi "Ameriški delavski federaciji" so pa tvorili komitej. V tej zgodovini je natančno opisano, kako se je vršilo organiziranje teh delavcev, kak je bil vpeh in zakaj je stavka ponesrečila.

(Dolje.)

Orožje v samostanih. Avstrijsko časopisje je zadnje dni konstatiralo dejstvo, da se iz Bavarske vtihotaplja na Tirolski precejšnje množine orožja. Akcije vodijo klerikalni bavarski in tirolski monarhisti — klerikaleci. Orožje so poskrili po tirolskih samostanih in ga deloma oddali tudi "zanesljivim" klerikalnim kmetom, ki so se sedaj s orožjem v roki zoperstavili — revizicijam žita.

ŠIFARTA IZ TRSTA V NEW YORK STANE SAMO \$30.00

Najmanjša svota, kar računajo agentje za karto iz Trsta do New Yorka je \$38.00. Če hočete dobiti svojo rodbino ali prijatelje iz starega kraja v Ameriko, obrnite se za pojasnilo in potrebne listine na

MATIJA SKENDER

javni notar za Ameriko in stari kraj.

5227 Butler St., Pittsburgh, Pa. — Prihranil vam bo denar. — On je za narod, narod je za njega.

MALI OGLASI

Classified Advertisements

NAZNANILO.

Ali želite imeti stalno delo? Mi potrebujemo za našo livarno več navadnih

DELAVCEVin **POMOČNIKOV.**

Dobra plača.

Oglasite se v naši delavski posredovalnici, kjer dobite nadaljna pojasnila.

LINK & BELT CO.,

329 West 39th St.,

Chicago, Ill.

DEKLETA POTREBUJEMO ZA KROJAŠKO OBRTO!

Nudi se ugodna prilika izučeni šiviljam na motorni šivalni stroj za izdelke iz kožuhovine.

Stalno in čisto delo. Prilika za zaslužiti po \$22.50 do \$35.00 tedensko; po zmornosti pri delu. Ako se zanimate za to delo tedaj pridite k nam pripravljene za delo.

ELLSWORTH & THAYER**MFG. CO.,**

340 Broadway

MILWAUKEE, WISCONSIN.**RAZPIS SLUŽBE POSLOVODJE.**

Slovenska konsumna zadruga v Maxhohn, (Jonestown) Pa., bo v kratkem odprla svojo trgovino in vsled tega razpisuje službo poslovodje, ki mora biti poštenega in usornega značaja, imeti vsa potrebna izkušnost v trgovini in vešč angleškega in slov. jezika. Za daljše informacije naj se obrne vsakdo na tajnika "Maxhohn Slovenian Cooperative Association", Andrew Vidrieh, 634 Main Street, Jonestown, Pa., kateremu se pošljejo tudi vse prijave.

JAVNA ZAHVALA.

New York, dne 23. julija 1920.
Slavonic Immigrant Bank.

436 W 23d St., New York, N. Y.

Spoštovani gospodje:—

Pred šest tednov poslal sem vam \$50.00, da jih pošljete gospoj Malčiki Mršich v Senj, Hrvatsko Primorje. Danes sem pa prejel od vas potrdilo, da je Malčiki Mršič izplačenega

5000 kron.

Izplačilo je izvršeno brez kakih drugih stroškov in v krajšem času, kakor bi bila katera druga koli banka to storila. Zato držim za svojo dolžnost, da se Vam javno zahvalim na vašem točnem in hitrem poslovanju in vas vsem svojim rojakom gorko priporočam:

S spoštovanjem

Nikola Mršich,

545 W 59th St., New York, N. Y.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK

črta je prodajala in pošiljala v stari kraj jugoslovanske krome in dinare po ti le ceni:

1000 kron za	\$ 13.80
5000 kron za	68.50
10000 kron za	136.00
50000 kron za	675.00
100000 kron za	1330.00

1000 dinarjev za \$53.40. Pri večjih svetnih dinarjev je cena le mnogih cenoljša. Pri teh cenah so videti vsi stroški. Ne plačate nobenih drugih stroškov, ne plačate nobenih stroškov in ne prejemate.

Cene kronam in dinarjem se vsaki dan menjajo, rastejo ali padajo. Slavonic Immigrant Bank, vam bode računala po ceni onega dne ko sprejme od vas denar.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK436 West 23rd Street
NEW YORK, N. Y.**POTOP.**

Zgodovinski roman

Spisal H. Sienkiewicz. — Poslovenil Podravskei.

(Nadaljevanje.)

"Ali je res tako rekel gospod Sapieha?" vpraša Zagloba oveseljen.

"Vai so to ališali. Tudi jaz sem bil tega zelo vesel, kajti sedaj dosežem na vsak način Bogoslavca."

"Da bi bili le s temi Švedi kmalu gotovi!" reče Zagloba.

"Da, čemu sedimo tukaj s prekrizanimi rokami!" se oglasi Rok. "Mar ne moremo več pobijati Švedov?"

"Ne govori neumnosti!" ga opominja Zagloba.

"Vi, ujee, govorite vedno jedno in isto! ... Toda videl sem čolne na obrežju, na katerih bi bilo mogoče odveslati Švedom v gofe. Ako gospodje tega nočete, pojdem pa sam!"

"Zamahnilo je mrtvo tele z repom!" odvrne jezo Zagloba. "Tjekaj — pa sam!"

Toda Kmitič se takoj zalaskre oči.

"Po mojem mnenju ni napačna ta misel!" reče.

"Ni napačna za noroglavce in glavoreze, ne pa za ljudi ki spoštujejo svojo čast. Imejte vendar vsaj kapljico spoštovanja do samega sebe. Opušitate to nakano. Bolje je, da greste spat, saj je itak že pozno."

Ta predlog je ugajal vsem in kmalu so vsi jeli glasno smrčati.

Toda za uro pozneje so bili že zopet vsi na nogah. Za reko so se jeli oglašati strelji, na kar je nastal trusec in krik po vsem Sapiehovem taboru.

"Jezus, Marija!" zakliče Zagloba. "Švedje napadajo!"

"Kaj pravite?" odvrne Volodijevski in po-grabi sabljo.

"Rok, pridil sem!" zakriči Zagloba, ki je v takih slučajih rad imel koga pri sebi.

Toda Roka ni bilo v šotoru.

Vsi zbeže na mejdan. Tolpe so drville sem ter tje pred šotori; vsi so hiteli k reki, kajti na nasprotni strani se je alikal krik in strel.

"Kaj se je pripetilo?" vprašajo številne straže, ki so stale na obrežju.

Toda straže niso vedeli ničesar. Jeden vojak je pripovedoval, da je slišal nekaj pljuskanja valov podobnega, toda videti ni mogel ničesar, ker je visela megla nad vodo; radi jednega človeka pa tudi ni hotel vznemirjati tabora.

"To znači, da je Rok odrinil k Švedom!" za kličje Zagloba. "Saj je rekel, da pojde sam."

"Ni mogoče!" zakliče Kmitič.

"Oh reveš! Švedje ga ustreli!" je obupoval Zagloba. "Gospodje, ali ni nikake pomoči? Saj je to mladenič kakor čisto zlatol. ... Sveta Mati božja, reši ga pogina!"

"Nemara še srečno uide! ... Megla je gosta, ne zagledajo ga!"

"Počakam ga tukaj če treba do jutra. Mati božja, Mati božja!"

Med tem so potihnilli strelji na nasprotnem obrežju, luči upasile in nastala je globoka tišina. Zagloba je hodil semtertje po obrežju, toda njegovo čakanje je bilo brezuspešno. ... Konečno se je zdanilo, izza hribov je izšlo solnce, toda Rok se ni vrnil.

VIII.

Naslednji dan se napoti Zagloba k Čarneckemu s prošnjo, naj pošlje koga k Švedom poizvedeti, kaj se je pripetilo; ali je še živ njegov Kovalski, ali pa je nemara že umrl radi svoje drznosti.

Čarnecki se je strinjal s to prošnjo, ker je imel rad starca. Tolažil ga je v trpljenju in dejal: "Mislim si, da mora biti vaš stricnik še živ, kajti drugače bi ga bila voda odnesla."

"Bog daj!" odvrne Zagloba. "Toda takšnega človeka težko obdrži voda na površju, kajti on ni imel samo težke roke, marveč tudi glavo, katere je bila kakor zalita s svincom, kar dokazuje njegovo ravnanje."

"Prav imate! Ako je živ, bom primoran zapovedati, da ga vlečete s konji po mejdanu za prestopke zoper bojno disciplino. Dovoljeno je vznemirjati samo sovražnikovo vojsko, ne pa svoje, on pa je vznemiril jedno kakor drugo. Tu niso ahrani nikaki črnovojnik, da bi smel vsakdo počenjati, kar bi hotel."

"Kriv je; jaz ga sam kaznujem za to, samo da se mi vrne živ."

"Jaz pa mu odpustim, ker se je pri Rudniku odlikoval. Pojdite torej k Švedom ter se dogovorite z njimi radi zamene. Saj se tudi pri nas ne manjka njihovih častnikov. Dam jim zanj dva, celo tri, ako je treba, ker nočem, da bi vam krvavele srece. Takoj napišem pismo. ..."

Oveseljen pohiti Zagloba v Kmitičev šotor ter pove tovarišem svoj razgovor s Čarneckim. Kmitič in Volodijevski sta takoj pripravljena iti z njim, ker bi bila oba rada videla Švede. Kmitič je mogel biti vrhu tega še zelo potrben, ker je izvrstno govoril nemški.

Priprave na pot jim niso pobrale mnogo časa. Čarnecki ni čakal, da pride sam Zagloba po pismo, kaj mu je pošlje po strežju, na kar vzame poslane s seboj trobentača, sedejo v čolnih z belo zastavo ter odveslajo.

"Naj trobentač vendar naznani naš prihod," reče Zagloba, "drugače nas Švedje, ne glede na belo zastavo, vse postreljajo."

"Kaj pravite, gospod!" odvrne Volodijevski.

"Čelo Tatarji ne streljajo poslanecv. Evo, že vidim straže."

Trobentač da slednjič znamenje, da se bližajo poslanci, radi česar nastane na drugem obrežju živahno gibanje. Kmalu priteče na obrežje častnik ter jih jame gledati.

Ko pride Kmitič k obrežju, sname kučmo; tudi častnik se nežno prikloni.